

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

Dit wetsvoorstel voor de nieuwe Energiewet beoogt de huidige Gaswet en Elektriciteitswet 1998 te vervangen en een modern en geactualiseerd ordeningskader te bieden dat (1) de energietransitie ondersteunt en stimuleert en tegelijkertijd (2) bijdraagt aan het doel van een schone, waaronder CO₂-arme energievoorziening die veilig, betrouwbaar, betaalbaar en ruimtelijk inpasbaar is.

2. Wie zijn betrokken?

Dit wetsvoorstel omvat de ordening van zowel de elektriciteits- als de gasmarkt en raakt daarmee een groot aantal betrokkenen. Kort samengevat zijn dit: (1) eindafnemers, waaronder huishoudelijke afnemers en niet-huishoudelijke afnemers, zoals micro-ondernemingen, het midden- en kleinbedrijf en het grootbedrijf, (2) verschillende beheerders van systemen, waaronder TSB's, DSB's en beheerders van gesloten systemen, (3) verschillende actoren op de energiemarkt, waaronder producenten, leveranciers, aggregators, meetverantwoordelijke bedrijven, energiegemeenschappen en actieve afnemers, (4) decentrale overheden, met name gemeenten, provincies en waterschappen, (5) toezichthouders en uitvoeringsorganisaties, waaronder de ACM, de AP, SodM, AT en de Belastingdienst.

3. Wat is het probleem?

De huidige Gaswet en Elektriciteitswet 1998 zijn van oorsprong wetten die, vanaf het eind van de jaren negentig, geleidelijk een transitie hebben gerealiseerd van een aanbod gestuurde energievoorziening naar een energievoorziening gebaseerd op een marktmodel, waar meer ruimte was voor marktwerking en vraagsturing. Beide wetten zijn wat dat betreft voor een belangrijk deel de resultante van implementatie van Europese wetgeving gericht op liberalisering en het tot stand brengen van een interne markt voor gas- en elektriciteit. De betrouwbaarheid, betaalbaarheid en veiligheid van de energievoorziening zijn hierbij de drie belangrijkste te borgen publieke belangen geweest. Sinds een aantal jaren komen ook twee additionele doelen steeds sterker naar voren, namelijk (i) het realiseren van een emissiearme, klimaatneutrale energievoorziening en (ii) de inpasbaarheid van het energiesysteem in het bredere ruimtelijke beleid. Met name de gewenste transitie naar een emissiearme, klimaatneutrale energievoorziening verandert ook de wijze waarop de gas- en elektriciteitsmarkt nu functioneren. In de behoefte aan elektriciteit werd tot voor kort vooral voorzien door grootschalige, schakelbare centrales op basis van fossiele brandstof. Steeds meer elektriciteit wordt opgewekt met duurzame bronnen. De energievoorziening wordt hierdoor meer beïnvloed door de weersomstandigheden (zon, wind), terwijl tegelijkertijd een belangrijk deel van de productie kleinschalig en decentraal wordt. Voor de gasmarkt geldt tevens dat de productie van aardgas in Groningen stopgezet wordt en dat het verdere gebruik van (geïmporteerd) aardgas over de tijd zal teruglopen. De verwachting is verder dat duurzame gassen (biogas, waterstof) zullen opkomen. Al deze ontwikkelingen vragen om een nadere invulling en herziening van het huidige ordeningskader.

4. Wat is het doel?

Het doel van dit wetsvoorstel is dan ook te voorzien in een modern, geactualiseerd integraal en toekomstbestendig ordeningskader gericht op de markt voor elektriciteit en gas dat (1) de energietransitie optimaal ondersteunt en stimuleert en (2) bijdraagt aan het generieke doel van het Nederlandse energiebeleid, namelijk het realiseren een CO₂-arme energievoorziening die veilig, betrouwbaar en betaalbaar is. Dit wetsvoorstel behoudt hierbij de ordening van de gas- en elektriciteitsmarkt zoals deze thans geldt. Tegelijkertijd bevat dit wetsvoorstel op onderdelen wel significante aanpassingen, met name als ondersteuning van de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening. Dit wetsvoorstel beoogt verder belangrijke Europese wet- en regelgeving op het vlak van de Europese interne elektriciteitsmarkt te implementeren (het 'Clean Energy Package') en geeft nadere invulling aan nationale beleidskeuzes, waaronder het Klimaatakkoord van juni 2019.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De betrouwbaarheid, betaalbaarheid en veiligheid van de energievoorziening zijn altijd de drie belangrijkste te borgen publieke belangen geweest bij de levering en het transport van elektriciteit en gas. Sinds een aantal jaren komen ook twee additionele doelen steeds sterker naar voren, namelijk (i) het realiseren van een emissiearme, klimaatneutrale energievoorziening en (ii) de inpasbaarheid van het energiesysteem in het bredere ruimtelijke beleid. Deze publieke belangen zijn bij het ontwerpen van dit wetsvoorstel meegenomen in de afweging van belangen. Er zijn momenteel diverse brede exogene transitie in de maatschappij die zowel direct als indirect raakvlak hebben met dit wetsvoorstel. Concreet gaat het om (i) de transitie naar een klimaatneutrale economie en samenleving, (ii) de hiermee samenhangende verschuiving naar meer decentrale en duurzame energieopwekking, (iii) de wijdverspreide digitalisering en (iv) de grotere mate van 'zelfbeschikking' die eindafnemers kunnen gaan invullen. Deze brede exogene transitie vragen om aanpassing van de wet- en regelgeving voor elektriciteit en gas, zodat de publieke belangen geborgd kunnen blijven worden.

6. Wat is het beste instrument?

Een wetswijziging is noodzakelijk om de bestaande Gaswet en Elektriciteitswet 1998 aan te passen aan het 'Clean Energy Package' en de afspraken uit het Klimaatakkoord. Dit wetsvoorstel is onderdeel van een breder scala aan maatregelen die zijn opgenomen in het Klimaatakkoord. Wetgeving is het beste instrument om de publieke belangen te borgen.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

De gevolgen van het wetsvoorstel zijn terug te vinden in hoofdstuk C-11 van de algemene toelichting. In generieke zin wordt verwacht dat het wetsvoorstel een bijdrage levert aan de borging van de vijf genoemde publieke belangen, waaronder de transitie naar een emissiearme, klimaatneutrale energievoorziening. Daarnaast zijn er gevolgen te onderscheiden voor burgers, bedrijven en instellingen, en overheden. Ten eerste; voor burgers zijn verschillende gevolgen te onderscheiden, met name (i) een versterking van hun consumentenbelangen en (ii) verruiming van de mogelijkheden om actief te worden op de markt. Daarnaast resulteert de stelselherziening voor de gegevensuitwisseling enerzijds in een beperking van regeldruk en anderzijds in het beschikbaar komen en (onder strikte voorwaarden) gebruik van meer hoogwaardige en hoogfrequente meetgegevens. Ten tweede; de Bedrijfseffectentoets (BET) laat zien dat het wetsvoorstel het systeem voor bedrijven niet significant verandert, maar wel ingezette veranderingen faciliteert. Op

onderdelen kan dit leiden tot investeringskosten. Omdat veel onderwerpen in lagere regelgeving worden uitgewerkt, kunnen de effecten nog niet (goed) worden bepaald. Een belangrijkste punt hierbij is de herijking van de aansluit- en transporttaak. Ten derde; voor de verschillende uitvoerende en handhavende instanties, de Rijksoverheid en de decentrale overheden zijn de gevolgen over het algemeen relatief beperkt. De verwachting is verder dat het wetsvoorstel met name de decentrale overheden ondersteunt in hun taken inzake de transitie naar een emissiearme, klimaatneutrale energievoorziening. Tot slot is van belang dat in het brede energiesysteem meer en meer gegevens worden uitgewisseld, waaronder persoonsgegevens. Verwacht wordt dat het wetsvoorstel, ondanks het feit dat de gegevensuitwisseling noodzakelijkerwijs zal blijven toenemen om het energiesysteem te laten functioneren, extra borging en bescherming biedt inzake de verwerking van gegevens, inclusief de verwerking van persoonsgegevens.